

Venezei tanúlságok

Nagyon nehéz két hé-
tig tartó filmfesztiválról
röviden beszámolni. De
szerencsére mindig van
egy legjobb film, egy
legrosszabb és akad né-
hány tanúlság is, amit
egy cikk keretében el le-
het mondani.

A legjobb film Velen-
cében az olasz »Kihívás«
volt. Rendezője Fran-
cesco Rosi, nem ismert
nagyság. Mindössze har-
mincegynéhány éves, ez
az első önálló játékfilm-
je. Saját szavai szerint
sokáig készült erre a
filmre, nem akart fél-
megoldásokkal jelent-
kezni. Nápolyban játszó-
dik. Két »camorra« har-
col egymással. Hősünk
az új, fiatal rabló ener-
giájával és vakmerősé-
gével hívja ki maga el-
len a régiék haragját.
Harcuk mögött feltárul
a mai olasz társadalom
válsága. A film tele van
súlyos, leleplező erejű
társadalmi mondaniva-
lóval, amellet olyan iz-
galmas, hogy egy percre
sem engedi ki bűvköre-
ből a nézőt. Rosi nagyot
alkotott: a legmoder-
nebb amerikai művészi
technikával, gyors vágá-
sokkal, sodró erejű kép-
sorokkal mély igazságo-
kat fejezett ki. A bemu-
tató után egyöntetű volt
a lelkesedés, a haladó
olasz sajtó ünnepele:
»újjászületett a neoreal-
lizmus«. A film mégsem
kapta meg a fesztivál
nagydíját. (Ez már a
zsűrikörök rejtelmel kö-
zé tartozik.)

A legrosszabb film dí-
ját talán a »Fekete or-
chidea« című amerikai

filmnek lehetne ítélni.
Megölnek egy gengsz-
tert. Flával özvegyen
marad a vallásos *Sophia
Loren*, úgylis mint fekete
orchidea. A szintén jám-
bor *Anthony Quinn* is
özvegy, nemrégien halt
meg a felesége, aki mel-
lesleg húsz éve közve-
szélyes örült volt. A két
özvegy egymásra talál,
de csak félig. Lorennak
a gengszter apára ütő fia
és *Anthony Quinn*-nek
anyai ágon terhelt leá-
nya útjukban áll. A
happýend ezúttal nem
marad el, mert vala-
mennyen buzgón imád-
koznak, és mint köztu-
domású, ez segít.

Nem vitás, hogy ez a
szirup meg fogja sokszo-
rozni a filmbe fektetett
tőkét. Valószínű az is,
hogy a film gyártója,
Carlo Ponti (*Loren* fér-
je) ezért a filmjéért
bűnbocsánatot fog nyer-
ni a Vatikántól és még
talán Olaszországba is
visszatérhet. A jobb
sorsra érdemes *Sophia
Loren* megkapta ugyan
a fesztivál legjobb női
alakításának díját, olasz
rajongói mégis szomo-
ruák. Sophiából, Nápoly
szülöttjéből, aki csak
úgy árasztotta magából
szülővárosa báját és de-
rűjét, Amerikában egyé-
niség nélküli tucatszánt
csináltak.

A legizgalmasabb és
egyben a leghaladóbb
film Nyugat-Németor-
szágból érkezett Velen-
cébe. *Rolf Thiele* filmje,
a »Rosemarie« óriási in-

gyenreklámot kapott. A
legkülönbözőbb bonni
kormányiszervek ismé-
telten tiltakoztak a film
bemutatása ellen, meg is
vágatták, a német kö-
zönség sohasem fogja
látni a Venezában vetít-
ett eredeti verziót. A
film néhol Brechtre em-
lékeztető stílussal és
erővel leplezi le a

»Wirtschaftswunder«
Németországa vezető kö-
reinek emberi, erkölcsi
arculatát. Közönségsike-
re óriási. volt. Ismét
megmutatkozott: a leg-
súlyosabb társadalmi,
sőt politikai mondaniva-
ló sem akadályá egy
film sikerének — ha jó.
A »Rosemarie« sem sze-
repe a hivatalosan dí-
jazott filmek listáján.

A legtöbb vitát a hu-
szonhat éves, francia
Louis Malle filmje, »A
szeretők« okozta. Semmi
kétség, ez az utolsó hu-
szonöt év legerőteljesebb
filmje. Az emlékezetes

Nadja Tiller, a »Rosemarie«
című nyugatnémet filmben

Tashiro Mifune, a nagydíjat nyert »Riksakuli« című japán film kiváló főszereplője. Nemsokára megismerkedünk vele itthon is a »Rashomon« című filmben

»Extázis« hozzá képest leányiskolai kötelező olvasmány. Egészséges ízlésű emberre mégsem

hat bántóan a film: telve van poézissel, s ez önmagában nem ad helyt a pornográfiának. A botrány mégis már a vetítés alatt megkezdődött. Egyre erősödő fütty és pisszegés kísérte a filmet, míg egy döngő hang közbe nem kiáltott: »nem vagyunk a plébánián«. A sokat szidott zsüri bátorságát dicséri, hogy ezt a filmet díjazni merték. A katolikus egyház viszont, éppen »A szeretők« és néhány más film bemutatása elleni tiltakozásul, nem adta ki szokásos díját.

A zsüri ítélete alapján a japán »Riksakuli« nyerte a fesztivál nagydíját. Valóban szép, de talán túl szentimentális film, egy képsora azon-

ban mehökkentően újszerű. A film végén meghal a riksakuli és kavargó képekben újra megjelennek élete — és a film — fő mozzanatai. Ilyet már láttunk filmben, de ezúttal a vízió képei színes negatívon jelennek meg a valóságos környezetet ábrázoló pozitívok közé vágva. A hatás magával ragadó, talán épp ennek köszönhető a film a fesztivál nagydíját az »Arany Oroszlán«-t.

A »Ház a sziklák alatt« és az »Éjfélkor« nem tartoztak sem a legjobb, sem a legrosszabb, sőt még a hivatalos versenyben bemutatott filmek közé sem. A fesztivál szabályzata szerint a versenyben csak a zsüri által kiválasztott tizen-négy film indulhat. Mi a »Ház a sziklák alatt«-ot nevezтік be, ez a film

A legjobb színészi alakítás díját Alec Guinness nyerte. Jelenet az »Igazzág szája« című angol filmből

lett tizennégy közül a tizenötödik. Így csak az úgynevezett információs szekcióban vetítették az »Éjfélkor«-ral együtt. Mindenki, aki látta a filmeket, állítja, hogy mindkettőnek a versenyben lett volna a helye (az »Éjfélkor« nem indulhatott, mert a brüsszeli fesztiválon már bemutatásra került).

A »Ház a sziklák alatt«-tal kapcsolatban a kritika egyöntetűen dicséri Makk Károlyt, a rendezőt, az operatort, Illés Györgyöt s a színészek kiváló játékát. A kifogások is egyöntetűek, főleg a Cinema Nouvo és más haladó lapok részéről! Mit akar ez az egyébként szépen megalkotott film a máának modani? (A fesztiválon csaknem nagydíjat nyert csehszlovák »Farkasverem«-mel kapcsolatban is azt a kérdést vetette fel. Csi-

raghi, az Unità kiváló kritikusa, hogy akár húsz évvel ezelőtt is készülhetett volna.)

Az általános kép? A Lidón csak úgy szikrázott az egészséges napfény, de a filmek többségében lehetetlen helyzetekből fakadó mesterséges szerelmek és beteg lelkek kínjai szinte pszichopatológus légkört teremtettek. Kitűnő művészek nagy tudással és művészettel filmek egész sorában az aberráció felé fordulnak. Sok javukra valló különbség mellett nem kivétel ez alól a csehszlovák »Farkasverem«, a lengyel—nyugatnémet »A hét nyolcadik napja« és a »Ház a sziklák alatt« sem. Persze, senki sem állíthatja azt, hogy pszichopatológiai műveknek ne lenne létjogosultságuk. Velencében azonban mindez töményen

Sophia Loren a »Fekete orchidea« című amerikai filmben

jelentkezett, és így együtt kicsit sok volt.

Ma már közhelynek hat az a megállapítás, hogy válságban van a világ filmművészete. Nyugaton ez elsősorban témára, mondanivalóra érvényes, mert a művészi kifejezési eszközök terén ott is látható a fejlődés. Nálunk talán megfordított a helyzet. Mondanivalóban az újat a haladót keressük állandóan, kifejezési eszközökben azonban gyakran konzervatívok vagyunk. Az újat, a mait, új mai nyelven kifejezni? — ez a szép feladat vár a magyar filmművészetre.

DÓSAI ISTVÁN

Jelenet a »Kihívás« című olasz filmből. A képen Jose Suarez